

Міністерство освіти і науки України
Київський національний лінгвістичний університет
Кафедра педагогіки та методики навчання іноземних мов

Курсова робота

з педагогіки на тему: «Відродження національної системи виховання, школи і педагогіки в період становлення незалежної України»

студента групи СОі 01-21

філологічного факультету освітніх технологій,
спеціальності 014 Середня освіта,

014.021 Іспанська мова і

література, освітньої програми Іноземні

мови та літератури, методика навчання

іноземних мов і зарубіжної літератури

іспанська мова і друга

західноєвропейська мова)

Комара Арсенія Івановича

Науковий керівник –

канд. пед. наук, доцент Кудіна В. В.

Кількість балів –

Національна шкала –

Оцінка ЄКТС –

Члени комісії:

(підпис)

(прізвище, ініціали)

(підпис)

(прізвище, ініціали)

Київ – 2024

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНИЙ ОГЛЯД СИСТЕМИ ОСВІТИ В УКРАЇНІ.....	5
1.1. Становлення і розвиток української освіти у XX столітті.....	5
1.2. Національна педагогічна система в період становлення незалежної України.....	12
РОЗДІЛ 2. ШКІЛЬНА ОСВІТА НЕЗАЛЕЖНОЇ УКРАЇНИ В ПЕРІОД 1991- 2024 РР.....	18
2.1 Особливості відродження шкільної освіти незалежної України.....	18
2.2 Тенденції відродження шкільної освіти незалежної України.....	23
ВИСНОВКИ.....	29
РЕЗЮМЕ.....	31
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	33

ВСТУП

Дослідження процесу відродження національної системи виховання, школи і педагогіки в період становлення незалежної України на сьогоднішній день має високу актуальність, оскільки, проаналізувавши увесь шлях становлення національної системи освіти, можна буде виділити ключові проблеми та помилки, яких було допущено і вказати на шляхи їх виправлення. Також вивчення цієї теми є важливим при формуванні тенденцій та стратегій розвитку національної освіти та педагогіки.

Серед науковців, що займалися розглядом історії освіти в Україні можна виділити такі постаті як:

Юрій Якович Ковалів – український історик освіти, який вніс вагомий внесок у вивчення історії української освіти, зокрема періоду СРСР.

Олександр Іванович Загородній – український педагог і історик, який досліджував історію освіти в Україні, зокрема періоду після незалежності.

Василь Іванович Сухомлинський – хоча відомий як педагог, він також активно досліджував історію української освіти та вносив свій внесок у цей напрямок.

Об'єктом дослідження є система освіти України періоду її відродження.

Предметом дослідження є шкільна освіта незалежної України в період з 1991–2024 рр.

Метою курсової роботи є теоретичний аналіз становлення та розвитку шкільної освіти незалежної України.

Завданнями курсової роботи є:

1. Теоретично проаналізувати систему освіти в Україні періоду незалежності.
2. Визначити особливості національної педагогічної системи в період становлення незалежної України.
3. Дослідити шкільну освіту незалежної України в період з 1991–2024 рр.

Методи дослідження: теоретичні: аналіз і синтез нормативно-правових джерел, інтернет-ресурсів, класичних посібників та авторських статей, аналіз досвіду впровадження НУШ для встановлення особливостей та тенденцій відродження шкільної освіти незалежної України.

Структура роботи: курсова робота містить 35 сторінок тексту, складається зі вступу, двох розділів, висновку, резюме, списку використаної літератури (23 джерела).

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНИЙ ОГЛЯД СИСТЕМИ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

1.1 Становлення і розвиток української освіти у ХХ столітті

Теоретичний аналіз наукових джерел дозволяє описати становище української освіти впродовж усього ХХ століття з метою встановлення передумов для її розвитку в період незалежності. Становлення української системи освіти пройшло довготривалий історичний шлях і пов'язано, з появою і розвитком писемності, створенням ще в IX ст. Кирилом та Мефодієм слов'янської азбуки.

Відзначимо, що перед початком опису становища української освіти у ХХ столітті, потрібно зазначити, що, оскільки різні частини України перебували на той час під окупацією різних держав, далі буде йти опис освітньої ситуації в кожному регіоні окремо. Отже, на початку ХХ століття ситуація з освітою не була однаковою для усієї України. Так писав про ситуацію з освітою на території тих земель, які були окуповані російською імперією, Мирослав Семчишин: «Революція в Росії 1905–06 рр. формально припинила утиски українського вільного слова. Появилася українська преса, почались вільно друкувати українські книжки, позасновувались українські культурно-освітні товариства...» (Семчишин, 1985, с. 365). Неоднозначною була ситуація, наприклад, на Закарпатті. Науковець описував її так: «Вже під кінець XIX ст., як наслідок насильної мадяризації, почався тут катастрофальний занепад українського шкільництва. Прийшло до ліквідації української школи, за рахунок якої поступово зростало угорське шкільництво» (Семчишин, 1985, с. 369).

Ситуацію з освітою на Галичині М. Семчишин описав таким чином: «Вже в 90-их роках XIX ст. освітній рух у Галичині виявляв певну динаміку свого природного росту, дарма, що обставини не були зовсім сприятливі. Чільні провідники галицької інтелігенції вживали всіх доступних засобів, щоб розбудити злиденне галицьке

село, поширити в ньому грамоту, вчинити його здібним до господарської самоорганізації і політичної акції...» (Семчишин, 1985, с. 369).

З початком першої світової війни в 1914 році, ситуація з українською освітою почала стрімко змінюватися, що в подальшому обернулося справжньою катастрофою для освітянської спільноти. Про збереження національної освіти в той час не могло бути і мови, вже не кажучи про її розвиток. Інтелігенція потерпала від репресій та примусового виселення, що вчиняла влада держав-окупантів, закривалися всі українські часописи та вилучалися книги українською мовою, українські спілки та товариства, які на той час вже були сформовані та відігравали провідну роль у поширенні та розвитку освіти в Україні, також переживали тяжкі часи.

У підручнику з історії В. Власова та С. Кульчицького (2018) наведена така цитата Михайла Грушевського: «Під час війни, коли українське життя в Росії штучно руйнувалося, спинялося, заморожувалося всіма способами, галицьке нищилося ще більш грубо, насильно й варварськи. ... Припинено українські часописи, позакривано книгарні, просвітні, а далі взагалі всякі українські товариства. Почалися арешти й висилка до Росії «небезпечних» «підозрілих» українських діячів. Урядування українською мовою й освіта нею припинені» (с. 22). Отже спостерігаємо, що була боротьба зі всіма українськими надбаннями.

Ситуація в освітній сфері України почала покращуватися тільки в 1917 р. Наша країна нарешті отримала свій шанс постати як незалежна та суверенна держава. Національна освіта отримала неабиякий поштовх в ті часи, адже прихід української влади означав скасування усіх заборон на провадження навчання українською мовою. Були також створені усі підходящі умови для повернення додому української інтелігенції, що в свою чергу означало зміни на краще не тільки для української освіти, але і для України в цілому. Однак існувала велика проблема столітньої русифікації закладів освіти, викоринити яку доводилося великими зусиллями.

Як вже було зазначено вище, провідну роль у відбудові української освіти відігравали національні освітні організації. Після відновлення незалежності, ці організації отримали змогу провадити свою діяльність вже майже на всій території України.

Загалом, цей доволі короткочасний для України період незалежності можна охарактеризувати позитивно, перш за все завдяки тому, що зусиллями центральної влади, інтелігенції та української спільноти вдалося почати процес трансформації української освіти з суто провінційної та занедбаної до національної. Навіть зміна політичних еліт не вплинула на процес українізації освіти. Ось що пише про це Т. Висоцька у своїй статті «Освіта в Україні періоду революції 1917–1921 років: незавершена спроба реформування»: «Враховуючи те, що відбувалося в українському суспільстві при частковій зміні еліт у період переходу влади від УЦР до Гетьманату, а згодом і до Директорії УНР, можна стверджувати, що всі три політичні режими відрізнялися лише темпами творення нової української освіти. При цьому ці темпи визначалися найчастіше не внутрішніми настановами цих політичних режимів, а зовнішніми обставинами, що диктувалися боротьбою з денікінщиною, більшовиками та владою регіональних отаманів» (Висоцька, 2021, с. 176).

Отже, можна зробити висновок, що вирішальним чином на розбудову національної освіти впливали зовнішні чинники, такі як війна за суверенітет, а також власна внутрішня нестабільність та відсутність єдності українського народу. Ситуація з освітою на теренах України в період радянської України потребує більш детального аналізу та опису. У міжвоєнний період Україна все ще була поділена, та перебувала під окупацією таких держав як Чехословаччина, Польща, Радянський Союз, Румунія та Угорщина, кожна з яких нав'язувала власну освітню політику українцям на цих землях. Однак, найбільш руйнівних наслідків українській освіті завдала саме радянська росія, маючи на меті лише одне – повне знищення української нації та створення так званого «радянського народу».

Українська освіта вже з перших років радянської окупації була під вогневим прицілом більшовиків. «Першим практичним завданням українських комуністів, – пише Мирослав Семчишин, – було позбавити дотеперішню школу признак старої російської чи української національної школи, а зробити її інструментом комуністичного виховання» (Семчишин, 1985, с. 456).

Комуністи розуміли, що шлях до тотального контролю над українським народом, та, в перспективі, і знищення української національної ідеї, лежить в отриманні контролю перш за все за освітою, але розуміли що на той момент вони не могли виконати поставлених перед собою завдань, оскільки велика частина українського населення відкрито ненавиділа більшовиків за ту політику, що вони намагалися провадити, вже не кажучи про мінімальну довіру. Було необхідним на деякий час послабити репресії та показати, що більшовики виступають за розвиток культури та мови радянських республік і одночасно за рахунок таких дій політична верхівка СРСР прагнула остаточно закріпитися при владі. В дію вступила політика так званої «коренізації».

Дуже влучно зміст цієї політики був описаний в одній зі статей на порталі «Інститут історії України»: «Якщо в ін. нац. республіках коренізація так і залишилась апаратною кампанією, то в Україні вона набула багатьох ознак потужного нац. відродження. Цьому сприяв унікальний збіг обставин у політ. сфері: М.Скрипник користувався постійною підтримкою з боку Л. Кагановича і відповідно – Й. Сталіна. Й. Сталін був украй зацікавлений у підтримці КП(б)У й укр. сусп-ва в цілому, поки у Кремлі відбувалася боротьба за владу» (Галушко, упорядник, 2019, параграф 6).

Можна стверджувати, що хоча і українізація сприяла позитивним змінам в освіті, перш за все це був інструмент, за допомогою якого більшовики лише посилили свою владу, та мобілізували усі сили та ресурси для розбудови так званої «радянської» освіти, що була системою централізованою та використовувалася з метою

створення єдиного «радянського» суспільства, члени якого вже б ніколи не ідентифікували себе як українців, або представників інших національностей.

Освітня політика Польщі на Галичині у міжвоєнний період не сильно відрізнялася від радянської, хіба що була не такою агресивною та радикальною. Освіта на Галичині активно полонізувалася, а це означає, що мовою освіти могла бути виключно польська.

Наприклад, І. Шліхта вказує, що «централізація й уніфікація освітніх закладів супроводжувалися їх полонізацією, складовими якої були: запровадження польської мови навчання, насадження польського духу в навчанні й вихованні та зростання кількості викладачів-поляків за рахунок представників інших національностей» (Шліхта, 2014, с. 196).

Аналізуючи праці українських науковців, можна зробити висновок, що завдання з розбудови української освіти знову лягало на плечі просвітніх організацій, які в той час активно діяли на території Галичини, хоча і перебували у напівлегальному статусі, та української громади, що не бажала коритися окупаційній владі. Українці не мирилися з полонізацією, та усіяко намагалися протидіяти таким діям з боку польської влади.

І. Шліхта зазначав також, що у розбудову досить потужної мережі приватних виховних і навчальних закладів вкладала великі зусилля саме українська громада Другої Речі Посполитої, незважаючи на всі утиски з боку влади та обмежене фінансування (Шліхта, 2014, с. 198).

Також, проаналізувавши ще один фрагмент статті І. Шліхти, в якому вказано, що саме стараннями української громади у Другій Речі Посполитій було створено й функціонувало 3 українські вищі навчальні заклади: греко-католицька Богословська академія (у 1928–1944 рр.), нелегальні Український (таємний) університет (у 1921–1925 рр.) і Українська політехнічна висока школа (у 1921–1925 рр.), можна стверджувати, що українців не лякали репресивні заходи з боку польської влади і вони не дивлячись ні на що обирали навчатися рідною мовою, навіть не беручи до

уваги той факт, що дипломи, видані у таких підпільних вищих навчальних закладах не мали жодної сили та не визнавалися польським урядом (Шліхта, 2014, с. 199).

Підсумовуючи, можна стверджувати, що національна українська освіта не тільки існувала у той період на окупованій Польщею Галичині, але і активно розбудовувалася громадою, що, в свою чергу, показує, що навіть в умовах тотальної полонізації, намагань поляків викоринити з українців пам'ять про свою історію, мову та культуру, та усілякі заборони на провадження освіти українською мовою українці змогли зберегти власні освітні традиції та не допустити того, щоб національна освіта була відправлена в забуття.

Аналізуючи період з 1944 по 1991 рр., мова буде йти про становище освіти вже на усій території сучасної України, адже у 1944 р. польських, румунських та угорських окупантів у Західній частині України замінили радянські, які за короткий період часу встановили контроль над освітою та почали провадити таку саму нищівну освітню політику, що і до цього в іншій частині України. Жителі Галичини, Буковини та Закарпаття відчували усю руйнівну силу великого більшовицького «експерименту» над українським суспільством, що його проводила московська влада. Також, гостро постало питання відновлення освітньої інфраструктури у повоєнний час.

Т. Гавриленко пише, що «... Великих втрат зазнала й система освіти. З 29814 початкових, семирічних та середніх шкіл, які функціонували в УРСР у 1941 р., цілком знищено 8108 та пошкоджено 10062 школи; зруйновано та пограбовано шкільне майно, бібліотеки тощо» (Гавриленко, 2012, с. 1). Слідкуючи за думкою авторки зазначимо, що справді, масштаби руйнувань було неможливо переоцінити, доводилось відбудовувати систему освіти практично з нуля.

Період 1950–80х рр. для української освіти можна охарактеризувати як період певного застою. Великих обертів набрала русифікація освіти, яка поширювалася вже і на традиційно не російськомовні регіони УРСР. Формально, громадяни могли навчатися українською мовою, але фактично це підривало їхні майбутні

перспективи для досягнення адекватного рівня життя та подальшого кар'єрного зросту.

О. Гісем та О. Мартинюк вказують, що в Україні спостерігалось **зросійщення суспільства**, кількість шкіл з українською мовою навчання скоротилася в республіці з 25 308 у 1959/1960 навчальному році до 23 574 у 1965/1966 навчальному році (Гісем & Мартинюк, 2019, с. 60). Також автори зазначають, що представники українського суспільства протестували проти русифікації освіти в УРСР. Це викликало обурення у всієї української громади. Русифікація призвела до значного зменшення кількості україномовних шкіл, зокрема у Донецьку та Кримській області (Гісем & Мартинюк, 2019, с. 97).

На жаль, в Україні посилювалися процеси насильницької русифікації, утиснення української писемності і культури.

Варто також окремо виділити період так званої «Перебудови» у СРСР. Відбувалися певні зміни на шляху до деідеологізації освіти. Шліхта Н. В. влучно описує освітню реформу тих часів, вказуючи, що ця освітня реформа не може бути зрозуміла окремо від загального контексту реформ М.С. Горбачова. Так само, як і інші реформи 1980–х, вона має внутрішні суперечності, є частковою та не здатна повністю відмежуватися від марксистсько-ленінської ідеології та концепції освіти як інструменту формування лояльних суб'єктів радянської держави.» (Шліхта, 2012, с. 37).

Курс на справжню перебудову освіти у СРСР був неможливим, адже у керівному складі партії ще залишалася велика кількість людей, що виступали категорично проти такої деідеологізації, інакше це б означало крах тієї монополії на освіту, що СРСР вибудовував десятиліттями.

Таким чином ХХ століття стало для української освіти неабияким випробуванням, адже далеко не кожна нація змогла б зберегти власну національну ідею, традиції, мову та культуру в умовах тотальних репресій (хоч і з певними послабленнями в деякі періоди). Український народ продемонстрував свою

непохитну єдність в питанні збереження освіти, продовжуючи виборювати своє право на її отримання рідною мовою. Слід також відзначити успіх українських громадських організацій та інтелігенції, бо саме вони, в умовах свого нелегального становища, докладали величезних зусиль для збереження того надбання, що Україна плекала століттями.

1.2. Національна педагогічна система в період становлення незалежної України

Перед початком опису педагогічної системи в період становлення незалежної України, вважаємо за доцільне надати визначення таких понять, як освітня діяльність, система освіти, педагогічна система. Визначення освітньої діяльності та системи наведені у Законі України «Про освіту» (2024):

Стаття 1, п. 17) освітня діяльність – діяльність суб'єкта освітньої діяльності, спрямована на організацію, забезпечення та реалізацію освітнього процесу у формальній та/або неформальній освіті;

25) система освіти – сукупність складників освіти, рівнів і ступенів освіти, кваліфікацій, освітніх програм, стандартів освіти, ліцензійних умов, закладів освіти та інших суб'єктів освітньої діяльності, учасників освітнього процесу, органів управління у сфері освіти, а також нормативно-правових актів, що регулюють відносини між ними;».

Дуже влучне визначення педагогічної системи надає Н. Кузьміна, яке М. Чунос цитує у своїй науковій статті «Концептуальні положення педагогічної системи формування професійної готовності майбутніх соціальних педагогів до профілактики делінквентної поведінки неповнолітніх»: «педагогічна система – це множина взаємопов'язаних структурних і функціональних компонентів, підпорядкованих цілям виховання, освіти й навчання підростаючого покоління та дорослих людей» (Чунос, 2014, с. 115). Отже, проаналізувавши усі вищевказані тлумачення, можна сформулювати визначення такого поняття, як національна

педагогічна система. Національна педагогічна система – це сукупність взаємопов'язаних структурних і функціональних компонентів, підпорядкованих цілям виховання, освіти й навчання, які були сформовані та існують в контексті окремої держави. Тобто національна педагогічна система спрямована перш за все на те, щоб діти ще змалечку ідентифікували себе як громадян своєї країни, росли в любові до своєї Батьківщини та поважали її мову, культуру та традиції.

Описуючи перші роки становлення незалежної України неможливо не вказати на безліч гострих проблем, що постали відразу після розпаду СРСР та довгий час залишались відкритими ранами на тілі молоді держави. Річ у тім, що доводилось будувати українську педагогічну систему з самісінького нуля, і не лише будувати, також стояло питання її якнайшвидшої дерусифікації та націоналізації, адже за 70 років окупації з боку радянського союзу знищувались навіть найменші прояви самостійності у сфері вітчизняної педагогіки, це вже не кажучи про тотальну та повсюдну русифікацію, яка передбачала повний занепад, та, у перспективні, знищення усього українського. Отже, треба було розбудовувати все спочатку. О. Любар, М. Стельмахович та Д. Федоренко у своєму навчальному посібнику «Історія української школи і педагогіки» зазначають, що найбільші суперечності проявлялися у тому, що радянська педагогіка повністю ігнорувала найкращі пласти української педагогічної культури, у комуністів стояло завдання привести до повного занепаду прогресивні народно-побутові й громадські традиції та національні звичаї духовно-морального, релігійного, господарсько-трудоного, тілесного, інтелектуального й культурно-естетичного характеру (Любар та ін., 2003, с. 431). Отже бачимо, що навіть той фундамент, на якому мала б будуватися національна педагогічна система був повністю занедбаним, але, на щастя, не забутим.

90-і роки ХХ століття для української педагогіки були часом випробувань та постійних змін. Важливим є той факт, що Україна не втратила патріотично налаштованих та свідомих громадян, які прагнули розбудовувати усе з початку.

Незалежність дала можливість багатьом повернутись на батьківщину та плекати своє. Також, у 1990 році активізувалося до цього заборонене релігійне виховання, його значення для української нації дуже важко переоцінити, бодай тому, що століттями церква опікувалася питанням духовного виховання народу. Також, як зазначають автори посібника, Україна була першою державою з усіх колишніх радянських республік, що прийняла ключовий закон «Про освіту» після прийняття якого було розроблено та впроваджено нормативно-правові документи, що становлять правову базу функціонування системи освіти (Любар та ін., 2003, с. 435). Варто також додати, що відроджувалось майже все, що так чи інакше пов'язано з педагогікою та те, що десятиліттями потерпало від репресивної політики комуністів. Мова йде про відновлення дитячих та молодіжних рухів, педагогічної преси, постановня нових видавництв та навчальних закладів, відкриття приватних освітніх установ тощо. У 90-і роки національна педагогічна система отримала дуже сильний імпульс до розвитку та процвітання, і не в останню чергу це відбулось завдяки педагогічній та освітянській громаді, що вкладали величезні зусилля у розбудову педагогічної системи України. Підсумовуючи можемо навести цитату з Національної доповіді про стан і перспективи розвитку освіти в Україні що представила Національна академія педагогічних наук України, що влучно описує здобутки педагогічної спільноти: «У період 1991–2002 рр. в основному створено функціонуючу та самодостатню національну систему освіти, що зберегла прогресивні традиції минулого, водночас стала краще відповідати новим суспільним відносинам і накопичила інноваційний потенціал подальшого розвитку» (Національна академія педагогічних наук України, 2016, с. 4).

Наступним важливим періодом для української педагогічної системи стали 2000-і роки, коли Українська Держава вже була сформована як незалежна нація. Головними завданнями в цей період часу було подальше вдосконалення та модернізація національної педагогічної системи. У Національній доповіді про стан і перспективи розвитку освіти в Україні вказано, що у період з 2003–2013 рр.

державна освітня політика проводилася в умовах розширення спектру та збільшення сили трансформаційних впливів європейської інтеграції та світової глобалізації (Національна академія педагогічних наук України, 2016, с. 4). Отже, спостерігаємо, що розвиток освіти в Україні йшов у правильному напрямку, все більше віддаляючись від тих практик, що їх протягом усіх 70-и років окупації нав'язував радянський союз. Вдосконалювалася та модернізувалася нормативно-правова база, що регулювала освітню діяльність, також оновлювалася законодавча база з метою, щоб освіта відповідала сучасним на той момент викликам.

З початком російської агресії у 2014 р. почався новий етап у становленні національної педагогічної системи. Особливості того періоду часу вимагали консолідації української влади та спільноти для негайного реформування освіти в напрямку її повної дерадянізації та дерусифікації. Саме у 2014 р. після приходу до влади демократичних сил почалась активна та всебічна трансформація освіти у бік її європеїзації та остаточної націоналізації. Було прийнято реформаторський закон «Про вищу освіту», що сприяв стандартизації вищої освіти відповідно до європейських практик, також було прийнято рішення оновити Закон України «Про Освіту», щоб наблизити освітню та педагогічну діяльність до європейської. Також, влада вперше за роки незалежності почала приділяти особливу увагу мові провадження навчання у закладах освіти і на законодавчому рівні закріпила українську мову як єдину, якою може відбуватися освітній процес. Це дуже важливий крок до націоналізації освіти в Україні, який, на жаль, був зроблений із запізненням.

Мабуть, найважливішим досягненням цього періоду (2014–2024 рр.) з нашої точки зору є розробка та успішне впровадження освітньої реформи, що має назву НУШ (Нова українська школа), що по своїй суті є повним переглядом підходу до здійснення освітньої діяльності у школах. Ця реформа є свідченням професіоналізму та глибокого розуміння головних недоліків національної шкільної освіти. Реформа викликала неабиякий резонанс не тільки серед освітянської

спільноти, а і серед школярів та їхніх батьків, які вбачають у реформі неабиякий прогрес у сфері шкільної освіти. Це досягнення для України неможливо переоцінити, адже ця реформа є унікальною і вже за кілька років показала дуже позитивні результати. Серед них можна виділити такі: значно підвищена мотивація школярів до навчання, збільшений інтерес школярів у самому навчанні за рахунок збільшення їхньої ролі в освітньому процесі та краще усвідомлення учнями важливості навчання у школі. Як вже було зазначено раніше, НУШ передбачає повний перегляд підходу до здійснення освітньої діяльності і саме це гарантувало такі успіхи. Такого ефекту важко було б досягти якби реформа впроваджувалась точково, займаючись кожною проблемою окремо, адже це і зайняло б більше часу і більше б вдарило по бюджету, а також створило б вірогідність, що інтерес до такого реформування з часом би просто почав зникати.

Потрібно також зазначити, що Україна активно розробляє власні стратегії розвитку системи освіти, адаптуючись під нові виклики та проблеми. Серед цих стратегій можна виділити такі: Стратегія розвитку освітніх оцінювань у сфері загальної середньої освіти в Україні до 2030 року розроблена УЦОЯО (Український центр оцінювання якості освіти), Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2022—2032 роки, Стратегія розвитку громадянської освіти на період до 2030 року тощо. Це вказує нам на те, що Україна має чіткі плани щодо подальшого розвитку національної педагогічної та освітньої систем.

В цій частині ми б хотіли коротко розглянути ситуацію з освітою під час повномасштабної війни з РФ. Війна внесла свої корективи у навчальний процес, від потреб забезпечити необхідні безпекові умови для учнів до повного переформатування освітнього процесу – це перехід від очного навчання до онлайн формату, перехід до навчання у спеціально облаштованих сховищах для прифронтових районів тощо. Величезна кількість закладів освіти була зруйнована в результаті бойових дій та обстрілів майже у всіх регіонах нашої країни. Масштаб руйнувань освітньої інфраструктури справді вражає. МОН України наводить дані: у

365 повністю зруйнованих та 3798 пошкоджених закладів освіти (Освіта під загрозою. (б. д.). *Education in emergency*. Взято 14 квітня 2024 з <https://saveschools.in.ua>). Також збільшилось навантаження на окремі заклади освіти через велику кількість внутрішньо переміщених осіб.

У висновку до цього підрозділу можемо зазначити, що шлях становлення національної педагогічної системи в незалежній Україні був і є тернистим, сповненим перешкод та викликів, але шлях цей точно має правильний напрямок. За 33 роки незалежності України відбулась глибока трансформація та переоцінка поглядів щодо розвитку та вдосконалення вітчизняної системи освіти. Якщо ще 15 років тому існували певні сумніви щодо обраного Україною курсу на демократизацію та європеїзацію національної педагогічної та освітньої систем, то на даний момент освітянська та педагогічна спільнота єдині у підтримці цього курсу. Також варто відзначити, що реформи у сфері педагогіки та освіти набули більш ефективного та стійкого характеру, що вже продемонструвало свої позитивні результати, чого тільки варта унікальна по своїй суті освітня реформа НУШ, що ми раніше описали у цьому підрозділі.

РОЗДІЛ 2. ШКІЛЬНА ОСВІТА НЕЗАЛЕЖНОЇ УКРАЇНИ В ПЕРІОД 1991–2024 РР.

2.1 Особливості відродження шкільної освіти незалежної України

У цьому розділі перед нами стоїть завдання проаналізувати увесь шлях становлення шкільної освіти в незалежній Україні, дослідити процес впровадження НУШ в освітніх закладах та визначити тенденції розвитку української освіти.

Після проголошення своєї незалежності, Україна зіткнулася з величезною кількістю викликів, і освіта не стала винятком. Радянська окупація була вкрай руйнівною для української освіти, адже Україна – це, перш за все, демократична держава, в якій віками існували та передавалися з покоління в покоління європейські традиції та культурні цінності, що також стосується і освіти. Радянська шкільна освіта мала лише одну мету – стерти з пам'яті людини знання про своє коріння та предків, щоб людина не ототожнювала себе з ними, і перетворилася на так звану «радянську» людину, яка не мала ні власної історії, ні звичаїв, ні традицій тощо. Звичайно, в кожній «республіці» союзу проводилася така політика, але до України в комуністів було особливе ставлення. Вони розуміли, що Україна – це надважливий елемент їх імперії, який вони аж ніяк не можуть втратити. У 1991 році радянська імперія розвалилася, і головна проблема полягала в тому, що Україна станом на 1991 рік все ще знаходилася під величезним впливом москви і нова Українська Держава була по суті продовженням радянської України в освітньому аспекті. Важливим кроком до розбудови національної освіти стало прийняття у 1991 році історичного закону «Про освіту», який, зокрема, містить такі положення:

«Освіта – основа інтелектуального, культурного, духовного, соціального, економічного розвитку суспільства і держави.»

Метою освіти є всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, розвиток її талантів, розумових і фізичних здібностей, виховання високих моральних якостей, формування громадян, здатних до свідомого суспільного вибору, збагачення на цій основі інтелектуального, творчого, культурного потенціалу народу, підвищення освітнього рівня народу, забезпечення народного господарства кваліфікованими фахівцями.

Освіта в Україні ґрунтується на засадах гуманізму, демократії, національної свідомості, взаємоповаги між націями і народами»

Незважаючи на усі потуги молодого держави до розбудови національної системи освіти, перед нею стояло безліч проблем, що потребували вирішення. Ці проблеми описані у інформаційно-аналітичному збірнику у сфері освіти, який підготував Інститут освітньої аналітики: «Розвиток загальної середньої освіти в 1990–х роках характеризувався наявністю низки проблем, таких як вплив педагогічних працівників, хронічне недофінансування, необхідність оновлення матеріально-технічної бази й навчально-методичних засобів, потреба у зміні змісту навчання, щоб відійти від комуністичної ідеології, тощо» (Інститут освітньої аналітики, 2021, ст. 57).

У 1990–х роках в Україні було докорінно змінено інституційно-правову базу, що регулювала освітню політику в державі. Були прийняті важливі закони, що сприяли становленню освіти у тому вигляді, що ми її знаємо зараз. На розвиток рамкового Закону України «Про освіту» були прийняті закони України «Про професійно-технічну освіту» (1998 р.), «Про загальну середню освіту» (1999 р.), «Про позашкільну освіту» (2000 р.), «Про дошкільну освіту» (2001 р.), «Про вищу освіту» (2002 р.) та інші законодавчі акти (Інститут освітньої аналітики, 2021, ст. 13). Отже, можна зробити висновок, що у перші роки незалежності, політична еліта, не зважаючи на усі виклики та загрози, що в той чи інший період часу виникали з боку нашого північного сусіда, мала достатньо політичної волі для реформування

системи освіти у напрямку її демократизації, націоналізації та європеїзації. Було закладено фундамент для Нової Української Школи.

2000 роки можна охарактеризувати як час реформ для української школи. Інститут освітньої аналітики зазначає таке: «Починаючи з 2004 р. відбувалась істотна трансформація інституційно-правової бази освіти під впливом євроінтеграційних процесів, оскільки Україна задекларувала курс на вступ до ЄС. Це зумовило відповідні зміни в усіх сегментах освіти – від дошкільної до вищої» (Інститут освітньої аналітики, 2021, ст. 13). Отже, можна стверджувати, що реформування освіти продовжувалося та тільки набирало обертів.

Прихід до влади демократичних сил у 2005 році дав поштовх до ще більш активного реформування освіти в Україні. Найбільш відомі нововведення включають: запровадження зовнішнього незалежного оцінювання, тотальна комп'ютеризація шкіл України, впровадження програми під назвою «Шкільний Автобус», тощо. Третій президент України, В.А. Ющенко, у своєму зверненні щодо освіти, розповсюдженим Прес-службою Президента, підкреслював, що перебуває в постійному контакті з українськими освітянами. Результатом стали укази Президента України від 4 липня 2005 року «Про невідкладні заходи щодо забезпечення функціонування та розвитку освіти в Україні» та від 20 березня 2008 року «Про додаткові заходи щодо підвищення якості освіти в Україні» (Ющенко, 2008). Отже, бачимо, що глава держави приділяв значну увагу тим проблемам, що на той час існували в освіті і розумів значущість впровадження нових реформ.

Слід окремо відзначити важливість впровадження зовнішнього незалежного оцінювання, як інструменту, що дозволив абітурієнтам мати рівні права в отриманні права на зарахування до вищих навчальних закладів, проходити прозоре оцінювання знань, яке і визначало їх шанси на вступ до того чи іншого вищого навчального закладу. Також, впровадження ЗНО знизило корупційну складову процесу вступу до ЗВО практично до нуля, адже тепер тільки результат ЗНО визначав чи може абітурієнт розраховувати на вступ до омріяного ЗВО чи ні. Введення зовнішнього

незалежного оцінювання – це рішучий крок до європеїзації освіти, адже він забезпечував справедливий, чесний та об'єктивний конкурс для вступу до вищих навчальних закладів.

Окремо треба також звернути увагу на період 2010–х років, коли фундамент української освіти вже був сформований, і почалась її стандартизація з метою підняття її якості до рівня європейських навчальних закладів. Варто виділити головне досягнення у цьому процесі, а саме впровадження ключової для української освіти реформи під назвою «Нова Українська Школа». Ця реформа – це зовсім інший погляд на освітній процес, в якому учень є вмотивованим до навчання та вбачає свою чітку потребу в ньому. Так описує НУШ В. Топол: «НУШ – це не про сидіння за партою з рукою на руці. Це рух, навчальні ігри, експерименти та багато творчості. Заморожувати лід, вчитись платити за проїзд у громадському транспорті та робити покупки в супермаркеті, щоб вміти рахувати гроші та бути ощадливими, – так навчаються в НУШ» (В. Топол, 2019). Ці приклади нам демонструють, що відбувся значний перегляд освітнього процесу з боку МОН України, головних розробників цієї реформи. Також, найбільшу увагу розробники реформи приділяють саме вмотивованості учня до навчання. Це основний аспект у побудові цілісного та ефективного освітнього шкільного процесу. Ми вважаємо, що однією з успішних змін є переосмислення системи оцінок у початкових класах у ЗСО. В. Топол щодо цього аспекту вказує, що відсутність бальної системи зовсім не означає, що оцінювання як поняття зникло. Вчитель перефразовує деякі свої вислови, на ті, що мають позитивну конотацію, та веде прямий діалог з учнем питаючи з чим потрібна допомога, та що можна змінити в тій чи іншій ситуації, тобто дає учню можливість самому вирішити певну проблему та, відповідно, відчувати себе таким чином переможцем (В. Топол, 2019).

З власного досвіду можу зазначити, що бальна система оцінювання не сприяє мотивації до навчання, особливо коли вчитель не об'єктивно оцінює твої знання, з

тої чи іншої причини не ставить учням максимальної оцінки, має власну думку про ту чи іншу оцінку, тощо.

Реформування української шкільної освіти останніх років не залишилось без уваги від іноземних спостерігачів. Ось як описує наш шлях до вдосконалення освіти Л. Зондергаард: «В Україні в секторі освіти відбуваються амбітні й давно назрілі реформи, потенційно спроможні докорінно трансформувати цей сектор ... Крім того, в рамках цих реформ у 2017 році було впроваджене подушне фінансування шкіл, що потенційно може спонукати місцевих гравців ефективніше використовувати ресурси. Ці зміни, взяті разом, є найамбітнішою програмою реформування системи освіти з часів розпаду Радянського Союзу» (Зондергаард, 2018, с. 1). Тобто можемо бачити, що наші закордонні партнери позитивно оцінюють напрямок реформ в Україні, підтримуючи нас на нашому шляху до постійного вдосконалення галузі освіти. Позитивна оцінка з боку іноземних інвесторів це велике досягнення, адже сектор освіти для впровадження усіх своїх реформ в життя потребує чималих коштів.

У підсумку до цього розділу можемо зазначити, що за час своєї незалежності українська шкільна освіта стикалася з величезною кількістю проблем та викликів, що постійно ставали на заваді до її нормального розвитку, але кожного разу їх вдавалося подолати. Увесь час незалежності національна освіта невпинно розвивалася та прямувала у єдиному правильному напрямку до своєї повної демократизації, націоналізації та стандартизації. Прикладом професіоналізму нашої освітянської спільноти стало впровадження в Україні НУШ. Ця ключова для нашої освіти реформа сприяла, сприяє і сприятиме вдосконаленню шкільної освіти в Україні, залученню іноземних інвестицій та побудові нової шкільної системи, що буде піклуватися про кожного учня, надаючи йому все необхідне для навчання та пошуку себе як ідентичності.

2.2 Тенденції відродження шкільної освіти незалежної України

У цьому розділі стоїть завдання надати короткий нарис вектору розвитку шкільної освіти, який був сформований після проголошення Україною незалежності, та описати практичний досвід освітніх закладів та освітян у використанні та адаптації практик та стандартів Нової української школи, освітньої реформи, що задала нові тенденції для розвитку шкільної освіти України.

Після розпаду СРСР у 1991 р. українська освітянська спільнота зуміла ціною великих зусиль спрямувати вектор розвитку шкільної освіти України у напрямку її демократизації, повного очищення від радянської спадщини, та у напрямку відродження саме **національної** системи шкільної освіти, яка б формувала в учнях правильну громадянську позицію, погляд на світ та сприяла б усвідомленню своєї приналежності до української нації.

Сучасні тенденції розвитку шкільної освіти України були задані у 2000 роках, коли вже були закладені основи для реформування української школи у бік високих стандартів Західного світу та її остаточної націоналізації. Були сформовані передумови для розробки та подальшого впровадження освітньої реформи, що сьогодні ми її знаємо як Нова українська школа.

Як зазначає МОН України на своєму веб-сайті, реформу Нової української школи розраховано на роки, адже процес переходу до кардинально нових практик провадження освіти не є швидким. Проте зміни вже почались, і Міністерство докладає усіх зусиль аби ці реформи були невідворотними, також, як зазначають автори статті, Новий Стандарт початкової освіти з 2017/2018 навчального року успішно проходить апробацію у 100 школах по всій Україні, а вже починаючи з 2018/2019 навчального року за цим стандартом розпочали навчання першокласники по всій Україні. (МОН України. (б. д.). *Нова українська школа*. Взято 16 квітня 2024 з <https://mon.gov.ua/ua/tag/nova-ukrainska-shkola>). На даний момент вже працює стандарт базової ЗСО, а також обговорюється проєкт профільної середньої освіти.

Важливим елементом дослідження ефективності впровадження реформи є вивчення відгуків тих, кого ця реформа так чи інакше стосується, тому у цій частині ми б хотіли навести деякі відгуки батьків учнів, що наведені на офіційному веб-сайті НУШ:

Ірина, місто Нова Каховка, Херсонська область

«Коли ми побачили клас – здалося, що це не школа, а модний офіс. Комфортне середовище, одномісні парти, на яких дитина сама може організувати свій простір. Ноутбук, мультимедійна дошка, телевізор. На стінах немає вільного місця: тут – “лідер дня”, тут – “настрій”. Висоту парти і стільця можна регулювати залежно від росту. Це зручно. Клас у нас дуже великий, і парти переставляють. У дітей є коврики, на яких вони разом граються...» (Офіційний веб-сайт НУШ, 2019)

Наталя, село Дерезне, Рівненська область

«Про НУШ я читала сама, але й вчителька розповіла на перших зборах, що в дітей буде більше ігрової форми навчання і ранкові зустрічі. Моя донька творча. І мені подобаються зміни у школі. Дитина скрізь вирізає, клеїть, фарбує. Нам підходить НУШ...» (Офіційний веб-сайт НУШ, 2019)

Отже, можемо зробити висновок, що НУШ перш за все передбачає комфортний навчальний процес та умови для якісного навчального процесу.

Є також і відгуки щодо нової системи оцінювання, що передбачає реформа:

Ірина, місто Нова Каховка, Херсонська область

«Оцінок у нас немає. Я дивилася зошит, там є коментарі “Дуже гарно”, “Дякую за роботу!”. Це мотивує. Дитина каже: “Ти бачила? Я сьогодні молодець!”. Є в них “Людина дня”. І діти прагнуть отримати цей “титул”, стараються...» (Офіційний веб-сайт НУШ, 2019)

Варто зазначити, що новий підхід до системи оцінок має на меті формувати в учня мотивацію та інтерес до навчання, адже бальну систему оцінок вже можна вважати застарілою та такою, що не є придатною для справедливого та адекватного

оцінювання учнів. Яскраві слова та вирази більше спонукають дітей до того, щоб більше старатися та отримувати нові «титули» на кшталт відмітки «Молодець» або «Людина дня».

Не менш важливим аспектом є відгуки тих, хто безпосередньо бере участь у реалізації реформи Нової української школи. Мова йде про вчителів тих шкіл, в яких реформа вже працює. Інтернет-видання Радіо Свобода Україна наводить такі відгуки:

Світлана, вчитель початкових класів.

«У НУШ легше працювати з дітьми. Вони почуваються розкутіше, мають більше свободи, тому ходять до школи із задоволенням. Це покоління швидше вчиться робити щось руками (аплікації, витинанки, оригамі тощо – ред.). Багато чого залежить, звісно, від самого підбору дітей у класі та їхніх батьків, але кожен старається на свій рівень, і в них виходить...» (Інтернет-видання Радіо Свобода Україна, 2021)

Тетяна, вчитель початкових класів.

«Покоління мені відповідальне. Через цю свободу на уроках діти й батьки зовсім втрачають відчуття контролю й свого внеску до особистих знань. Мені складно сприйняти програму НУШ. Головне – сказав правильно чи не правильно, а все одно чує «дякую». Нема духу змагань, які б підштовхували вчитися краще...» (Інтернет-видання Радіо Свобода Україна, 2021)

Отже, спостерігаємо, що думки щодо ефективності НУШ можуть розходитись у різних респондентів. Також думки розходяться і щодо нової системи оцінювання. До прикладу, учителі молодших класів Світлодарської школи вважають, що відсутність бальної системи не є позитивним аспектом і що не отримуючи балів діти і батьки починають вважати, що вчитися взагалі не обов'язково (Інтернет-видання Радіо Свобода Україна, 2021).

Отже, як показують різні опитування, реформа потребує певних коригувань та змін. Але тут слід зазначити, що ці відгуки були надані у перші роки після

впровадження реформи, отже на даний момент ситуація може відрізнятись. Проаналізувавши практичний досвід освітян, можна сказати, що розвиток реформи йде у правильному напрямку, але необхідно вдосконалити ті аспекти, які продемонстрували свою недостатню ефективність. Звісно, відгуки не завжди носять виключно об'єктивний характер, але саме завдяки відгукам від учасників втілення реформи НУШ у життя ми отримуємо інформацію про практичне застосування практик цієї реформи під час навчання. Нами був обраний формат відгуків саме тому, що вони прямо вказують на позитивні та негативні моменти і дають можливість зробити власні висновки щодо того чи іншого аспекту реформи.

Не менш важливими також є оцінки реформи від наших закордонних партнерів. Наприклад, Голова Офісу Ради Європи в Україні, Представник Генерального секретаря Ради Європи з питань координації програм співробітництва Ради Європи Мортен Енберг наголошує, що секторальна децентралізація у освітній сфері є ключовою в контексті реформи місцевого самоврядування для органів місцевого самоврядування та безпосередньо громадян, оскільки освітні послуги є одними з найдорожчих серед інших, що надаються на місцевому рівні. Також він виділяє такі виклики, що постають перед Україною: оптимізація мережі освітніх заходів, оновлення навчального середовища та модернізація навчальних засобів та посібників, зміцнення спроможності об'єднаних територіальних громад у наданні освітніх послуг, залучення молодих спеціалістів до професії, модернізація освітніх програм, тощо (Дані взяті з офіційного веб-сайту Ради Європи, 2018). Отже можемо відзначити важливість децентралізації у сфері освіти, яка в свою чергу сприяє наданню більшої автономності закладам освіти, щоб ті могли самостійно підлаштовувати деякі аспекти реформи під власні потреби. Важливо також зазначити, що гнучкість реформи НУШ залежить саме від результативності впровадження реформи децентралізації, адже децентралізація це ключ до повноцінного та максимально ефективного впровадження реформи НУШ.

В останній частині цього розділу мова буде йти про шкільну освіту України під час повномасштабної війни з РФ. Не зважаючи на той факт, що протягом 2022-2023 рр. освітня реформа не могла отримувати достатнього фінансування з об'єктивних причин, вона не припинилася. Навіть в умовах військового часу впровадження реформи продовжується. В. Рогова у науково-методичному збірнику «Освіта України в умовах воєнного стану. Інноваційна та проєктна діяльність», виданого МОН України, зазначає, що функціонування системи освіти під час війни характеризується активним пошуком нових підходів до здійснення навчального процесу, інноваційних форм організації освітнього процесу, ефективних педагогічних та інформаційних технологій. Саме тому підтримка активного упровадження інновацій в освітню галузь під час війни стала одним із ключових напрямів роботи Міністерства освіти і науки України та його підрозділів (Рогова, 2022, с. 7). Спостерігаємо, що навіть в надскладних для нашої системи умовах, коли мова йде про фізичне знищення нашої освітньої інфраструктури, освітянська спільнота активно пристосовується до нових умов, гідно зустрічаючи виклики війни. Слід також відзначити війна стала причиною для стресів та погіршення психічного здоров'я усіх учасників освітнього процесу, від учнів та їх батьків до вчителів. У зазначеному вище науково-методичному збірнику вказано, що у липні 2022 р. був запущений курс підвищення кваліфікації для освітян, що має назву «Перша психологічна допомога учасникам освітнього процесу під час та після завершення воєнних дій» розроблений Державною науковою установою «Інститут модернізації змісту освіти» Міністерства освіти і науки України в рамках Національної програми психологічного здоров'я українців, за ініціативи Першої леді України Олени Зеленської і що метою цього курсу є збільшення обізнаності освітян щодо надання першої психологічної допомоги усім учасникам освітнього процесу відповідно до міжнародних стандартів (МОН України, 2022, с. 14). Отже, такий важливий аспект як подолання наслідків стресу також не залишився без уваги, на нашу думку це в наш час є одним з основних досягнень української освітянської спільноти.

У висновку до цього розділу хотілося б відзначити, що тенденції відродження та розвитку шкільної освіти в Україні мають на сьогоднішній день єдиний правильний напрямок – до повної відповідності усім нормам та практикам західної освіти. Правильність цього напрямку обумовлена багатостолітньою приналежністю української освіти саме до західного культурного поля та освітянських традицій. Навіть війна не змогла збити наших освітян від продовження реформ та вдосконалення шкільної освіти. Незмінним залишається одне – шкільна освіта незалежної України пройшла довгий шлях свого становлення, за 33 роки незалежності вона стала якіснішою та ефективнішою, а така реформа як НУШ це приклад високої майстерності та професіоналізму української освітянської спільноти, яка навіть в умовах війни невпинно шукає нові шляхи до вдосконалення нашої освіти.

ВИСНОВКИ

В ході виконання курсової роботи ми також досягли поставленої нами **мети** курсової роботи, а саме надали теоретичний аналіз становлення та розвитку шкільної освіти незалежної України.

В ході виконання курсової роботи нами були також виконані поставлені у вступі **завдання:**

1. Теоретично проаналізувати систему освіти в Україні.

У курсовій роботі нами була надана характеристика вітчизняної системи освіти у ХХ столітті, її становлення та подальшого розвитку вже за часів незалежності. Також ми відзначили головні виклики та проблеми, що поставали перед українською системою освіти за період від початку ХХ століття до нашого сьогодення, це, зокрема, постійний деструктивний вплив на нашу освіту з боку нашого північного сусіда, проблеми з фінансуванням цього сектору після відновлення незалежності, та небажання влади протягом перших років незалежності сприяти активній розбудові нашої національної системи освіти. Ми вказали головних діячів освітянської спільноти, таких як Юрій Якович Ковалів, Олександр Іванович Загородній, Василь Іванович Сухомлинський тощо, які сприяли вдосконаленню української системи освіти.

2. Визначити особливості національної педагогічної системи в період становлення незалежної України.

У курсовій роботі наведені особливості національної педагогічної системи в період становлення незалежної України. Мова йде про її стан після розпаду радянського союзу, умови, які склалися для її становлення в перші роки незалежності та опис тих проблем, що доводилось долати освітянській спільноті для остаточної націоналізації педагогічної системи.

3. Дослідити шкільну освіту незалежної України в період з 1991–2024 рр.

Курсова робота містить короткий опис кожного визначного періоду становлення української шкільної освіти. Нами були вказані особливості та тенденції відродження шкільної освіти в Україні. Також, курсова робота містить характеристику освітньої реформи НУШ, відгуки на неї від освітян, та описані виклики, що постали перед шкільною освітою під час повномасштабної війни.

РЕЗЮМЕ

Аналіз української системи освіти є актуальним для педагогічної спільноти, оскільки освітній сектор України зазнавав, зазнає і зазнаватиме значних змін та реформ. Вивчення становлення української освіти дозволить краще зрозуміти її сучасний стан і проблеми, що підлягають вирішенню, а також допоможе зрозуміти, які виклики стоять перед системою освіти сьогодні.

У першому розділі «Теоретичний огляд системи освіти в Україні» було проаналізовано історичний контекст української освіти у 20 столітті, проаналізовано шлях її відродження та розвитку за часів незалежності, а також були виокремлені головні проблеми, що постали перед освітянами під час розбудови національної освіти і було встановлено, і виділено ключові реформи освіти.

Другий розділ «Шкільна освіта незалежної України в період з 1991–2024 рр.» присвячено особливостям та тенденціям відродження шкільної освіти незалежної України. Було проаналізовано ключову реформу української шкільної освіти – НУШ. Надано відгуки тих, хто має безпосереднє відношення до цієї реформи.

Курсова робота складається зі вступу, двох розділів, висновку, резюме. Обсяг роботи складає 35 сторінок. У списку використаної літератури налічується 23 джерела, зокрема 1 англійською мовою.

Ключові слова: школа, виховання, педагогіка, національна система освіти, нова українська школа, педагогічна система.

RESUME

The analysis of the Ukrainian education system is relevant for the pedagogical community, since the educational sector of Ukraine has undergone, is undergoing and will undergo significant changes and reforms. Studying the formation of Ukrainian education will allow us to better understand its current state and the problems that must be solved, and will also help to understand what challenges the education system faces today.

In the first section, «Theoretical overview of the education system in Ukraine», the historical context of Ukrainian education in the 20th century was analyzed, the path of its revival and development during independence was reviewed, the main issues that pedagogical community faced during the development of national education were identified and established, and key education reforms were described.

The second section «School education in independent Ukraine in the period from 1991–2024» is dedicated to the features and trends of the revival of school education in independent Ukraine. The key reform of Ukrainian school education – New Ukrainian School – was analyzed. Feedback from those who are directly involved in this reform is given.

The course work consists of an introduction, two sections, a conclusion, and a resume. The work consists of 35 pages. The list of used literature contains 23 sources, including 1 source in English.

Key words: school, education, pedagogy, national education system, New Ukrainian School, pedagogical system.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

- Висоцька, Т. (2021). Освіта в Україні періоду революції 1917–1921 років: незавершена спроба реформування. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: педагогіка*, 1(1), 168–178. <https://doi.org/10.25128/2415-3605.21.1.21>
- Власов, В.С., & Кульчицький, С.В. (2018). *Історія України 10 клас*. Літера ЛТД.
- Гавриленко Т.Л. (2012). *Початкова освіта в УРСР у повоєнні роки: організація та зміст*. 1. <https://epub.chnpu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/1781/1/49.pdf>
- Галушко, К.Ю. (Упор.). (2019). *Українізація. Культура і освіта у 1920-х рр.* У В. А. Смолій (Ред.), *Енциклопедія історії України: Україна—Українці* (Кн. 2). <http://www.history.org.ua/?termin=2.15.7>
- Закон України «Про освіту» № 1060-ХІІ (1991). <http://surl.li/ttmku>
- Закон України «Про освіту» № 2145-VIII (2017). <http://surl.li/ixnq>
- Міжнародний банк реконструкції та розвитку / Світовий банк. (2018). *Аналітична довідка з питань державної політики у галузі освіти: «Фінансово-бюджетна сталість в процесі впровадження «Нової української школи»*. <http://surl.li/tsvhc>
- Інститут освітньої аналітики. (2021). *Освіта в незалежній Україні: розвиток та конкурентоспроможність. Інформаційно аналітичний збірник*. Міністерство освіти і науки України.

- Кобець І. (2021). *НУШ: чи вдалась реформа, яка вчить школу не оцінювати, а дякувати*. Радіо Свобода Україна. <https://www.radiosvoboda.org/a/nova-ukrayinska-shkola/31577250.html>
- Любар О., Стельмахович М., & Федоренко Д. (2003). *Історія української школи і педагогіки*. Знання.
- МОН України. (б.д.). *Нова Українська Школа*. Взято 16 квітня 2024 з <https://mon.gov.ua/ua/tag/nova-ukrainiska-shkola>.
- Національна академія педагогічних наук України. (2016). *Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні*. Видання здійснено за підтримки Товариства «Знання» України.
- Освіта під загрозою. *Education in emergency*. Взято 14 квітня 2024 з <https://saveschools.in.ua/>.
- Рогова, В. Б., Єресько, О. В., & Баженов, Є. В. (2022). *Освіта України в умовах воєнного стану. Інноваційна та проєктна діяльність*. Видавничий дім «Букрек».
- Семчишин М. (1985). *Тисяча років української культури*. Наук. т-во ім. Шевченка.
- Топол В. (2019). *Нова українська школа*. Веб-ресурс НУШ. <http://surl.li/rzdzl>
- Український інститут національної пам'яті. (2018). *Розвиток освіти і науки під час Української революції 1917-1921 років.*, <http://surl.li/twesc>
- Чуносів М. (2014). *Концептуальні положення педагогічної системи формування професійної готовності майбутніх соціальних педагогів*

до профілактики делінквентної поведінки неповнолітніх. 115.,

<https://core.ac.uk/download/pdf/153581908.pdf>

Швадчак Н. (2019). *Мами першачків про захоплення і розчарування НУШ*. Веб-ресурс НУШ., <https://nus.org.ua/articles/mamy-pershachkiv-pro-zahoplennya-i-rozcharuvannya-nush/>

Шліхта І. В. (2014). *Польська vs українська ідентичності: освітня політика у другій Речі Посполитій і формування української нації*. 196-199. <https://bit.ly/4dNQhqS>

Шліхта Н. В. (2012). «Деідеологізація» освіти в роки перебудови: причини, напрями реформи, суперечності. 37. <http://surl.li/ttemq>

Ющенко В.А. (2008). *Віктор Ющенко про освітні перспективи України*. Освіта.UA. https://osvita.ua/vnz/high_school/1249/

Ehnberg M. (2018). *Ukraine: the new Ukrainian school – start of the reform and community participation*. Council of Europe Portal. <https://www.coe.int/en/web/kyiv/-/ukraine-the-new-ukrainian-school-start-of-the-reform-and-community-participation>